

Bir Tatar Masalı: "YILAN PATŞASI ŞAHMARA"

Özkan ÖZTEKTEN*

Şahmeran ya da Şahmaran adıyla bilinen (tat. Şahmara) mitolojik kahramanın, başı insan, gövdesi yılan şeklindeki yılanlar padişahı olduğu malumdur.

Tataristan ile yakını bölgelerden derlenip ağız özellikleriyle yazıya aktarılmış 60 masalı ihtiva eden ve Linar Camalitdin'in hazırladığı Tatar Halık Ekiyetleri-Tısmıh Ekiyetler (Tataristan Kitap Neşriyatı, Kazan 1994) adındaki kitaptan aldığımız Şahmeran masalının Tatar varyantı metnini (104.-110.s.) Türkiye Türkçesiyle hazırlarken, kaynak şahsın ağız özellikleriyle yazıya geçirilmiş aslına** bağlı kalıp, mümkün olduğunca her hangi bir müdahalede bulunmadan aynen aktarmaya çalıştık.

Transkripsiyonda, Türkiye Türkçesinde kullanılan işaretlerin haricinde (ä, q, w, x gibi) hiç bir işareti kullanmadık. Kapalı e'leri gösteren "é"yi de, okumada problem çıkmaması için, sesin tarihî şeklini de düşünerek "i" ile işaretledik.

YILAN PATŞASI ŞAHMARA

Evvel zamanda bir fekiyr urmannan utın küterip alıp kaytıp sata iken de şunun bilen kön ite iken. Ul bir de alıp kayta, iki de alıp kayta. Şulay taşıy torgaç, bu birkönni yuvan ağaç töbine utıra. Yarlı kişi bik uylana bit ul. Uylanıp utıra. Tufraknı alay da kazıy, bolay da kazıy. Kön kürmüş avır, şulay uylanıp utıra. Şulay uylanıp, tufrak kazıp utirgan çağında, monıñ kulına bir timir tot-

kıç oçrıy. Uyly: "Bu nindiy timir?" diy, iplepek kariy. Kazıy-kazıy bu zur kapkaç bulıp çıga. "Bu, diy, karakter malıdır, ahırı, monı karakter kuygandır", diy. Taş bilen, ağaç bilen kayıra-kayıra açu bu kapkaçnı. Açu da bir tayak tıgıp cibere. Tayak yomşak kına bir nersege tiye. Şunı alıp kariy. "Bu, diy, bal kibik nerse iken",diy. Tayakka barmagın tiydire de barmagın yalap kariy. Bal bulıp çıga bu. Kapkaçnı yabadır da öyüne kaytıp kite.

Öyüne kayta. Bir çilek ala. Urmanga barıp, şul çilekke bal tuturıp, yene kapkaçnı yabıp kuya. Bir avılga barıp, balnı sata, yahşı gına fayda küre. Utın satmıy indi hezir. Şulay bal satıp yöriy-yöriy ara bu. Annarı kürşisine kirip eyte:

— Bir nerse taptım, bir kişiğe de eytme. Eyde kittik, diy.

Küves çilekleri alalar, çölmekler alalar da kiteler.

Barıp citeler. Tigi kürşisinin iki küzi dürt bula. Balnı çigaralar gına. Töyep, öyge kaytıp kiteler. Balnı kaya kuyarga da urın yuk indi. Balnı kırıp alıp kaytıtlar. Tiginde tamam bitti. Şunnan kürşisi de tuktadı, tizi de tuktadı.

Yarlınıñ tağın akçası bitti. Balı bulmasa da şunda barası kile yarlınıñ: "Tağın bulmasmı?"diy. Birkönni tağın çıgıp kitti. Yarar, barıp citti. Tevekkellep töpke töşti. Töşse, kulına kırıda ışık totkası kibik bir totka oçradı. Totkuçnı tapkaç, bu uyly: "Monda ni bulsa da bardır", diy. Tevekkellep açtı. Açsa, ni kürsin: dünya kibik yaktı cır. Şunda tebe tebe yılanar yatkan. Yılanar urtasında, karavat kibik nersede ak ceyme. Şunun üstinde bir Ak yılan. Yılanar tigi kişini

yotarga başların kalkıtalar. Şul vakıtta Ak yılan: "Tık torıgız!" digen kibik, koyrıgın butap kuya. Şul karavat kibik nerse yanında bir ak taş bar. Yaltırap tora, bik eybet. Yılannar şul taşnı barıp yalıylar.

Tigi kişiniñ karını bik açtkı. Karını açıkkağa hiç tekat tota almıy indi. Niçe könnler aç yattı. Ak yılan koyrıgın bolgıy tigi kişige, şunda taba kilirge. Bu kıymıldarga kurkıp utıra: "Kıymıldasam, yılannar yotar", dip. Şul çağında Ak yılan tilge kile:

— Yigit, diy, minim aşarga digen balımnı alıp sattın, fayda ittiñ. Tağın monda kirdiñ, diy. Cemegatiñ bardır, balaların bardır, sağınırlar, diy. İndi sin monnan kayta almıysıñ, şuşında bizniñ bilen gomir itersiñ, diy.

Tigi yılap ciberdi. Ak yılan eyte:

— Kurıkma, min siña tiydirtmem, diy. Karınıñ açsa, şuşı taşnı kilip yala. Aşıysıñ da kilmes, içesiñ de kilmes, diy.

Aptırağaç, bu kurıkxa da barıp yalıy indi. Yalagaç, monıñ içesi de kilmiy, tamaga da tuk.

Bu birkönni hatının, balaların iske töşirip yalıy. Ak yılan monı celiy. Şul çağında yigit Ak yılanğa eyte:

— Sin, diy, kim bulasıñ soñ, bu yılannardan bir de kurıkmyısıñ? diy. Tilge kilgeç, söyleşirge bula bit indi.

Ak yılan eyte:

— Min alarnıñ patşası, diy. Minim isimim Şahmara, diy.

Yigit eyte:

— Miña monnan çıgarğa bulmasıñ? Zınhar, tıñlasana süzimni, diy.

Şahmara eyte:

— Min sini çıkarır idim, sin minim gomirim kışkaruvğa sebep bulasıñ. Sin mini kişige söylersiñ. Kişige söyleviñ minim ültvim, diy.

Tigi yigit eyte:

— Eytmiyim, diy, ant içe, kargana.

— Şuşında niçik kürdim, şulay kalır, diy.

Şulay digeç, Şahmara bir yılanğa kuştı: "Bar, çıkar monı", diy, koyrıgı bilen izin yasıy üzünçe. Tağın eyte yigitke:

— Kişige eytseñ, minim gomirim bite. Eytmesi bulma, rencirmin, diy.

— Eytmem, didi yigit, kargandı, yıldı.

Şunnan yigit yılan koyrıgına yabıştı da, yılan üzün öske alıp çıktı. Annarı yılan kiri içke kirip kitti. Yigit öyine kaytıp kirdi. Cemegatleri yılaştılar, kuvanıştılar. Niçe aylar yugalıp torgan kişi kaytgaç, bik şatlık buldı.

Şul şeherniñ patşasına avıruv tiye. Patşa sihirçileriñi deştire. Deştire de, sihirçiler:

— Bu avıruvdan tirgizüv için Şahmaranı kürgen kişi kirek, diyler.

Patşa eyte:

— Nerse soñ ul Şahmara? Min anı bilmiyim, diy.

Bir sihirçi eyte:

— Şahmara ul Ak yılan yılannar patşası, diy.

Patşa eyte:

— Anı kürgen kişi kıp bulır, anı kağan bilirbiz soñ? diy.

— Anı üzibiz bilirbiz. Yasat bir munça. Bötin kişini şunda kirt. Anı şunnan bilirbiz. Şahmaranı kürgen kişiniñ teni ala bulır, diyler sihirçiler.

Patşa munça saldıra, yaktıra. Temam bulgaç, kişileriñ tigin gine çabınırga öndi. Bulgan kişi kire. Tigin munçağa ohota kireler indi. Munçağa kirgen hemme kişiniñ isimin yazalar. Sofunnan: "Sin munça kirdinmi?" dip, izlep kirt başlıylar. Şahmaranı kürgen fekıyrni de kitirip totalar:

— Sin munça kirdinmi? dip sorıylar.

— Kirdim, diy.

Knickadan karıylar:

— İsimniñ niçik? diyler.

– Felen, diy.

Knickada isimi yuk. Monı köçlep munçağa alıp kirdiler. Saldı külmekni. Karalı-aklı buy-buy tenli bu. Bildiler mom sihirçiler, şulay da sorıylar:

– Siniñ teniñ nik bolay? diyler.

– Min kiçkineden şulay, diy tigi.

Sihirçi eyte:

– Yuk, siniñ teniñ kiçkineden uk bolay tügil. Sin yılannar patşası Şahmaranı kürgensiñ, teniñ şunlıktan ala, diy.

– Yuk, yılan patşası tügil, yılannı da kürgenim yuk minim, diy. Yılannar patşasın ütiresi kilmiy, yalğanlıy bu.

Eytmegen öçin patşa momı törmege yaptırdı. Bu kişi törmede öç kön aç yatı. Kön sayın kilip sorıylar:

– Kürgen bulsañ, eyt sin, diyler.

Tigi eytmıy. Bolay bulmadı, momı törmeden çıgardılar.

Sihirçi eyte:

– Tenine birni-birni gine ine kadamga kirek, eytir ul, diy.

Alıp kildiler. Bir ine kadadılar. Bik katı kıkırdı bu. İkini kadadılar. Tagın bik katı kıkırdı bu. Eytmiy eli üzi. Öçinçini kadaganda eytti:

– Kürdim, didi.

– Nik elige hetli eytmediñ? diy sihirçi.

– Ni hetli köñner ütkerdiñ, elle kayçañ eytöv kirek idi. Kay töşte kürdiñ? diy

Tigi eyte:

– Urmanda kürgen idim de kaçtı bit ul, patşa ikenin de bilmedim, diy.

Sihirçi soraşa:

– Kaysı urmanda, kaysı töşte? diy.

Tigi eyte:

– Bilmiy, kay töştedir, bik küpten-nen indi, diy.

Sihirçi eyte:

– Alay bulsa, eytmeseñ, maşına bi-

len kulıñnı kısabız, maşına bilen turnaklarıñnı suvırıp alabız, diy.

Tigi eytmıy. Maşınaga utırtılar. Kulın kısıtlar. Maşına bir kulıñnı turnakların suvırıp-suvırıp aldı. Tigi eytmedi. İkinci kulın kısırdılar. Yigit çençe barmanın suvırıp alganda eytti:

– Şuşılay-şuşılay, şuşında kürdim, lekin kişi alıp barımıym, üzim gine alıp kilem, diy.

Altın telinke aldı da huılap alırga kitti bu. Urmanga barıp citgeç, kapkaçnı açtı. Tüben töşmiy indi, östen gine kıkırdı bik katı:

– Şahmara! dip.

Şahmara, momıñ tavışın işitip, su akkan kibik akrın gına çıgıp kile:

– Ey, yigit, gahdeñ, karganuvın şuşımı? diy.

– Eli gomir ite idik. Sıña işanıp gomirim bitti mine, diy.

Şahmaranı kürgaç yigit yladı:

– Bir de eytmıy idim. Öç kön törmede yattım. Tenime ineler kadadılar. Bir kulıñnıñ turnakların suvırganda da eytmegen idim. Ülim eçisi avır iken, ikinci-sinikin suvırganda, tüze almadım, eyttim indi, diy.

Şahmara eytti:

– Yarar indi, minim gomirim bitkenge sebeptir, diy. Rencimiym, minim öçin bik zur cefalar kürgensiñ iken, diy.

Şunnan Şahmara yigitke akıl öyrete başladı:

– Mine sin, diy, mini pişirirge alıp kitesifi. Pişirirge sıña kuşalar, diy. Kaytgaç, mini, diy, öç bülükke kis. Evveli kaynagan suvın ayırım kuyarga kuşarlar, evveli üziñ iç, dip eytirler, diy. İkinci kat kaynaganın tagın ayırıp kuyarga kuşarlar, diy. Öçinç kat kaynaganın tagın ayırıp kuyarga kuşarlar, diy. Şulay ayırıp-ayırıp kuyarsıñ. Lekin, diy, evvel kaynaganı bilen aktıktan kaynaganın almaştırıp kuy. Aktıktan kaynaganın evveli kaynadı, dip eyt, diy.

Yigit Şahmaranı alıp kaydttı. Añarga Şahmaranı pişirirge kuştılar. Yigit Şahmaranı öçke kisti. Moñarga öç savıt birdiler. Öç ret kaynatırğa kuştılar. Yigit birinçi kaynaganın da alıp kuydı, ikinci kaynaganın da alıp kuydı, öçinçi kaynaganın da alıp kuydı. Şunnan tiz gine birinçi kaynaganı bilen öçinçi kaynaganınıñ urınların avıştırıp kuydı.

Kildi tigi sihirçi:

- Kaynattıñmı? diy.
- Kaynattım, diy.
- Evveli kaynaganı kaysı? diy.
- Mine, dip kürsetti.
- İkinçi kaynaganı kaysı? diy.
- Mine, dip kürsetti, urtada indi anısı.
- Öçinçi kaynaganı kaysı? diy.
- Mine monısı, diy.

Yigit alarñ urınların yılan eytkençe avıştırıp kuygan idi. Üzi ni öçin ikenin de bilmiy eli.

— Mine monısın min içem, monısın içersin, diy sihirçi.

Sihirçiğe, öçinçisi dip, birinçini içirdi bu. Sihirçiniñ şunda uk korsası şartladı. Bu üzi öçinçi tapkır kaynaganıñ içti de kazanda kaynıy torgan Şahmara kisekleriniñ süzlerin anly başladı.

Kazanda Şahmara kisekleri söyleşe, diy. Baş kisegi eyte, diy:

— Mini aşasa, patşanın başı tözelir, dip eyte, diy.

Korsak kisegi eyte, diy:

— Mini aşasa, içi tözelir, dip eyte, diy.

Koyrık kisegi:

— Mini aşasa, ayakları tözelir, dip eyte, diy.

Atlarnıñ, sıvırlarnıñ, bötin hayvannarınñ tilin bilir öçin, sihirçi şul öçinçi kaynaganı içmekçi bulgan iken, kaher. Hezir tigi fekiyr bötin hayvannar tilin añly indi.

Evveli Şahmaranıñ başın aşatkan-

nar patşaga, anıñ başı tözelgen. Annarı urta kisegin aşatkannar, anıñ içi tözelgen. Koyrığın aşatgannar, anıñ ayası selametlengen. İlikkiden de tazara töşken patşa.

Aktık çigi, şul fekiyr üzi tabip bulıp kalgan. Bötin avıruvlarnı devalıy bilgen, hayvannar tilin de bilgen.

YILAN PADİŞAHI ŞAHMARA

Evvel zamanda bir fakir, ormandan odun kesip, getirerek satarmış da bununla geçinirmiş. O, bir de getirirmiş, iki de getirirmiş. Böyle taşıyıp dururken, bu bir gün kalın bir ağaç dibine oturur. Fakir adam, pek düşüncelidir. Düşünüp oturmaktadır. Toprağı bir öyle bir böyle kazar. Geçinmek zor, bunu düşünüp oturur. Böyle düşünüp toprak kazarak oturduğu anda, bunun eline bir demir sap geçer. Düşünür: "Bu ne demiri?" diye, dikkatlice bakar. Kazar kazar bu büyük bir kapak olup çıkar. "Bu, hırsızlar malıdır, her halde, bunu hırsızlar koymuştur" der. Taş ile, ağaç ile kanırta kanırta açar bu kapağı. Açar da bir değnek sokuverir. Değnek yumuşakça bir şeye değer. Bunu alıp bakar. "Bu, bal gibi bir şeymiş" der. Değneğe parmağını değdirir ve parmağını yalayıp bakar. Bal çıkar bu. Kapağı kapatır da dönüp evine gider.

Evine döner. Bir kova alır. Ormana gidip, bu kovaya bal doldurup, yine kapağı kapatıp bırakır. Bir köye gidip, balı satar, iyi kâr eder. Şimdi artık odun satmıyordur. Böyle bal satarak dolaşa dolaşa yorulur bu. Sonra gidip komşusuyla konuşur:

— Bir şey buldum, hiç kimseye söyleme. Haydi gidelim, der.

Hamur tekneleri alırlar, çömlükler alırlar da giderler.

Varıp giderler. Bu komşusunun iki

gözü dört açılır. Bal çıkarırlar durmadan. Doldurup eve dönerler. Bal koyacak yer kalmaz artık. Balı kesip alarak döndüler. Orada da tamamen bitti. Sonra komşusu da durdu, kendisi de durdu.

Fakirin yine parası bitti. Bal olmasa da oraya gitmek ister fakir: "Tekrar olmaz mı?", der. Bir gün tekrar çıkıp gitti. Oldu, vardı. Her şeye rağmen çukura indi. "Bir hikmet vardır burada" der. İnse, eline kenarda kapı tokmağı gibi bir tokmak tesadüf eder. Tokmağı bulunca bu düşünür: "Burada neler vardır?" der. Ya Allah deyip açtı. Açsa ne görsün: Dünya gibi aydınlık bir yer. Burada tepe tepe yılanlar yatmış. Yılanlar ortasında, keremet gibi bir şeyde ak yaygı. Bunun üstünde bir Ak yılan. Yılanlar bu adamı yutmak için başlarını kaldırırlar. O anda Ak yılan: "Durun hele!" der gibi kuyruğunu sallar. O keremet gibi şeyin yanında bir ak taş vardır. Parlamaktadır, pek büyük. Yılanlar gidip bu taşı yalarlar.

Bu adamın karnı çok acıktı. Karnı acıktığından hiç takatı kalmamıştı artık. Nice günler aç yattı. Ak yılan kuyruğunu sallar bu adama, ona doğru gelmek için. Bu kımıldamaya korkup oturmaktadır: "Kımıldasam, yılanlar yutar" diye. O anda Ak yılan dile gelir:

— Yiğit, der, benim yemeğim olan bahımı alıp sattın, kâr ettin. Tekrar buraya girdin, der. Ailen vardır, çocukların vardır, merak ederler, der. Artık sen buradan dönemezsin, burada bizimle yaşarsın, der.

Bu ağlayıverdi. Ak yılan der ki:

— Korkma, ben sana zarar verdimem, der. Karnın açsa, şu taşı gel yala. Yiyessin de gelmez, içessin de gelmez, der.

Şaşırıp korksa da bu gidip yalar artık. Yalayınca, bunun içesi de gelmez, karnı da tok.

Bu bir gün hatununu, çocuklarını

hatırlayıp ağlar. Ak yılan buna acır. O anda yiğit Ak yılanı:

— Sen, kimsin ki bu yılanlardan hiç korkmuyorsun?, der. Dile geldiğinden konuşmak mümkündür artık.

Ak yılan cevap verir:

— Ben onların padişahıyım, der. Benim ismim Şahmara, der.

Yiğit:

— Benim buradan çıkmam mümkün mü? Lütfen, dinlesene sözümü, der.

Şahmara cevap verir:

— Ben seni çıkarırdım, sen benim ömrümün azalmasına sebep olursun. Sen beni birine söylersin. Birine söylemen, benim ölümüm, der.

Bu yiğit:

— Söylemem, der, ant içer, büyük yemin verir.

Burada ne gördüm, burada kalır, der.

Böyle deyince, Şahmara bir yılanı emretti: "Git, çıkar bunu!", diye; kuyruğu ile izin verir kendince. Tekrar söyler yiğite:

— Birine söylersen, benim ömrüm biter. Söylemeye kalkma, üzülürüm, der.

— Söylemem, dedi yiğit, yemin etti, ağladı.

Bundan sonra yiğit yılanın kuyruğuna yapıştı da, yılan onu alıp yukarıya çıktı. Sonra yılan geri girip gitti. Yiğit evine döndü. Akrabaları ağlaştılar, sevindiler. Kaç aydır kayıp olan adam dönünce büyük sevinç oldu.

O şehrin padişahına hastalık gelir. Padişah büyütçülerini konuşturur. Konuşturur da, büyütçüler:

— Bu hastalıktan kurtulmak için Şahmarayı görmüş biri gerek, derler.

Padişah:

— Ne ki o Şahmara? Ben onu bilmiyorum, der.

Bir büyücü:

— Şahmara, o Ak yılan, yılanlar padişahı, der.

Padişah:

— Onu görmüş kişi çok olur, onu nasıl biliriz ki?, der.

— Onu biz biliriz. Yaptır bir hamam. Bütün herkesi oraya sok. Onu şurdan biliriz. Şahmarayı görmüş birinin teni alaca olur, derler büyücüler.

Padişah hamam yaptırır, yaktırır. Tamamlanınca herkesi bedavadan keselenmeye teşvik eder. Olan herkes girer. Bedava hamama hevesle girerler artık. Hamama giren her insanın ismini yazırlar. Sonrasında: "Sen hamama girdin mi?" deyip araştırarak sokmaya başlarlar. Şahmarayı gören fakiri de getirip tutarlar:

— Sen hamama girdin mi?, diye sorarlar.

— Girdim, der.

Defterden bakarlar:

— İsmi ne?, derler.

— Falan, der.

Defterde ismi yoktur. Bunu zorla alıp hamama girdiler. Çıkardı üstünü. Akı karalı, benek benek tenlidir bu. Bildiler bunu büyücüler, şöyle sorarlar:

— Senin tenin niçin böyle?, derler.

— Ben küçüklükten böyleyim, der öteki.

Büyücü:

— Hayır, senin tenin küçüklükten böyle değil. Sen yılanlar padişahı Şahmarayı görmüşsün, tenin ondan alaca, der.

— Hayır, değil yılan padişahı, yılanı da görmüşlüğüm yok benim, der. Yılanlar padişahını öldürtmek istemez, yılanlar bu.

Söylemediği için padişah bunu zindana kapattırdı. Bu adam zindanda üç gün aç yatı. Her gün gelip sorarlar:

— Gördüysen, söyle!, derler.

Öteki söylemez. Böyle olmadı, bunu zindandan çıkardılar.

Büyücü:

— Tenine bir iğne sokmak gerek, söyler o, der.

Getirdiler. Bir iğne sapladılar. Pek şiddetli bağırdı bu. İkinciye sapladılar. Yine pek şiddetli bağırdı bu. Söylemiyor hâlâ bu. Üçüncüyü saplayınca söyledi:

— Gördüm, dedi.

— Neden şimdiye kadar söylemedin?, der büyücü.

— Ne kadar günler geçirdin, yoksa şimdi mi söylemek gerekti. Hangi yerde gördün?, der.

Öteki cevap verir:

— Ormanda görmüştüm de kaçtı elbette o, padişah olduğunu da bilmedim, der.

Büyücü sorar:

— Hangi ormanda, hangi yerde?, der.

Öteki:

— Bilmiyorum, hangi yerdedir, çok öncedendi, der.

Büyücü:

— Öyleyse, söylemezsen, makina ile elini sıkıştırırız, makina ile tırnaklarını söker alırız, der.

Öteki söylemez. Makinaya oturtular. Elini sıkıştırdılar. Makina bir elinin tırnaklarını söküp söküp aldı. Bu söylemedi. İkinci elini kısırdılar. Yiğit serçe parmağı söküldüğünde konuştu:

— Şöyle şöyle, şurda gördüm, lakin adam alıp gitmem, sadece kendim alıp gelirim, der.

Altın tabak aldı da sevinerek almaya gitti bu. Ormana varınca, kapağı açtı. Aşağı inmez artık, sadece üstten bağırdı pek kuvvetli:

— Şahmara, diye.

Şahmara, bunun sesini işitip, suyun akması gibi yavaşça çıkıp gelir:

— Ey, yiğit söztün, yeminin bu mu?,

der. Şimdi ömür sürerdik. Sana güvenince ömrüm tükendi işte, der.

Şahmarayı görünce yiğit ağladı:

— Hiç söylemezdim. Üç gün zindanda yattım. Tenime iğneler sapladılar. Bir elimin tırnakları söküldüğünde de söylememişdim. Ölüm acısı zırmış, ikincisi söküldüğünde dayanamadım, söyledim artık, der.

Şahmara konuştu:

— Oldu artık, benim ömrümün tükennesine sebeptir, diye. Üzülmüyorum, benim için pek büyük cefalar görmüştün, der.

Bundan sonra Şahmara yiğite akıl vermeye başladı:

— İşte sen, beni pişirmek için alıp gidersin. Pişirmeyi sana buyururlar, der. Dönünce, beni üç parçaya kes. İlk kaynayanın suyunu ayrı koymanı isterler, ilkin sen iç, derler, der. İkinci olarak kaynayanı yine ayırıp koymanı isterler, der. Üçüncü olarak kaynayanı da yine ayırıp koymanı isterler, der. Böyle ayırıp ayırıp koyarsın. Lakin, ilk kaynayan ile son kaynayanı değiştirip koy. Son kaynayanı ilk kaydadı, de, der.

Yiğit Şahmarayı alıp döndü. Ona Şahmarayı pişirmeyi emrettiler. Yiğit Şahmarayı üçe kesti. Buna üç kap verdiler. Üç defada kaynatmasını emrettiler. Yiğit birinci kaynayanı da alıp koydu, ikinci kaynayanı da alıp koydu, üçüncü kaynayanı da alıp koydu. Bundan sonra, çabucak birinci kaynayan ile üçüncü kaynayanın yerlerini değiştirdi.

Geldi o büyüdü:

- Kaynattın mı?, der.
- Kaynattım, der.
- İlk kaynayan hangisi?, der.
- İşte, deyip gösterdi.
- İkinci kaynayan hangisi?, der.
- İşte, deyip gösterdi, ortada işte o.
- Üçüncü kaynayan hangisi?, der.
- İşte bu, der.

Yiğit onların yerlerini yılanın dediği gibi değiştirmişdi. Kendi de niçin olduğunu bilmiyor şimdilik.

— İşte bunu ben içeyim, bunu sen içersin, der büyüdü.

Büyüdüye, üçüncü deyip birinciyi içirdi bu. Büyüdü'nün tam o anda göbeği patladı. Kendisi üçüncü defa kaynayan içti de kazanda kaynayıp duran Şahmara parçalarının sözlerini anlamaya başladı.

Kazanda Şahmara parçaları konuşmaktadır. Baş kısmı konuşur:

— Beni yese, padişahın başı düzelir, der.

Karın kısmı konuşur:

— Beni yese, içi düzelir, der.

Kuyruk kısmı:

— Beni yese, ayakları düzelir, der.

Atların, sığırların, bütün hayvanların dilini bilmek için, büyüdü bu üçüncü kaynayanı içmek istemişmiş, maalesef. Şimdi bu fakir, bütün hayvanların dilini anlamaktadır.

Önce Şahmaranın başını yedirirler padişaha, onun başı düzelir. Sonra orta kısmını yedirirler, onun içi düzelir. Kuyruğunu yedirirler, onun ayağı iyileşir. Eskisinden daha sağlıklı olmaya başlamıştır padişah.

Nihayet, bu fakirin kendi tabip olup kalmış. Bütün hastalıkları tedavi etmeyi bilmiş, hayvanların dilini de bilmiş.

NOTLAR:

* Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi.

** Masal, Tataristan'ın Apas kazası, Tanay-Turay köyünde yaşayan 70 yaşındaki Kelimulla Ehmedişin'den G.Tolımbay tarafından 1936 yılında derlenmiştir (Age., İskermeler, 411.s.).